

ความร่วมมือทางการเมืองของอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น

นางสาวสาวิตรี ไชยประพาฬ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-636-335-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ASEAN POLITICAL COOPERATION IN THE POST-COLD WAR ERA

Miss Savitri Chaiprapal

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Political Science

Department of International Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-636-335-2

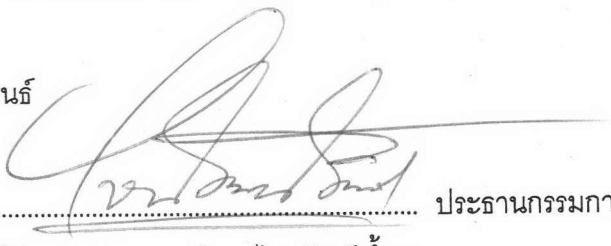
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความร่วมมือทางการเมืองของอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น
โดย นางสาวสาวิตรี ไชยประพาฬ
ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วินิตา ศุภรเสพย์

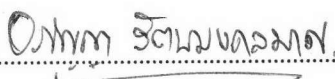
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

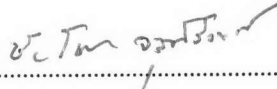

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วินิตา ศุภรเสพย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อภิญา รัตนมงคล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเพียงแผ่นเดียว

สาวิตรี ไชยประพาศ : ความร่วมมือทางการเมืองของอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น (ASEAN POLITICAL COOPERATION IN THE POST-COLD WAR ERA) อ. ที่ปรึกษา : ร.ศ. ดร. วินิตา ศุภรเสพย์ ; 138 หน้า.

ISBN 974-636-335-2.

จุดประสงค์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อ (1) เปรียบเทียบลักษณะ และขอบเขตความร่วมมือทางการเมืองของอาเซียนในยุคสงครามเย็น (ระหว่าง ปี ค.ศ.1967 ถึง ค.ศ. 1989) และหลังสงครามเย็น (ระหว่าง ปี ค.ศ.1989 ถึง ค.ศ.1997) (2) ศึกษาปัจจัยที่กำหนดลักษณะ และขอบเขตความร่วมมือทางการเมืองของอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น

วิทยานิพนธ์เชิงวิเคราะห์เรื่องนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเอกสารชั้นต้น ซึ่งได้แก่ เอกสารที่เป็นทางการของอาเซียน ทั้งที่เป็นรายงานการประชุม คำปราศรัย แถลงการณ์ร่วมของผู้นำประเทศสมาชิก และข่าวสารที่เผยแพร่สู่สื่อมวลชน ทั้งในระดับที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ รวมถึงเอกสารชั้นรอง เช่น บทความและหนังสือวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และความร่วมมือของอาเซียน

จากการศึกษาพบว่า ความร่วมมือทางการเมืองของอาเซียนในยุคสงครามเย็นมีลักษณะ และขอบเขตที่ครอบคลุมประเด็นปัญหาในวงแคบๆ อันได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระดับทวิภาคีระหว่างประเทศสมาชิก หรือมีเจตนาเป็นการดำเนินความพยายามเพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นภัยคุกคามเฉพาะหน้าของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้แก่ ปัญหากัมพูชา ในขณะที่ต้นทศวรรษที่ 1990 ซึ่งเป็นระยะหลังสงครามเย็น กลับพบว่าอาเซียนมีพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างออกไปจากเดิม โดยอาเซียนได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะ และขอบเขตที่ครอบคลุมประเด็นปัญหาทางการเมืองรวมถึงความมั่นคงมากขึ้น เช่น ความพยายามจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การป้องกันความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียแปซิฟิก ผ่านทางเวทีเจรจาพหุภาคีว่าด้วยเรื่องความมั่นคงในระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก รวมทั้งการสร้างมาตรการสร้างความมั่นใจ นอกจากนี้องค์การยังได้รับเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอันดับที่เจ็ด และยังเปิดทางที่จะรับลาว กัมพูชา และเมียนมาร์เข้าเป็นสมาชิกรวมทั้งสิ้น 10 ประเทศ ปรากฏการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า อาเซียนได้ยกบทบาททางการเมืองขึ้นในฐานะที่เป็นตัวแสดงตัวใหม่ที่เป็นปึกแผ่นในภูมิภาคนี้ และในโลก

ภาควิชา ..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ .....
สาขาวิชา ..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ .....
ปีการศึกษา ..... 2539 .....

ลายมือชื่อนิติ ..... สาวิตรี ไชยประพาศ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *Olson* .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C630340 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS
KEY WORD: POLITICAL COOPERATION / ASEAN / COLD WAR
SAVITRI CHAIPRAPAL : ASEAN POLITICAL COOPERATION IN THE
POST - COLD WAR ERA. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. VINITA SUKRASEP, Ph.D.
138 pp. ISBN 974-636-335-2.

The aims of this thesis are : (1) to compare the characteristics and scope of the ASEAN political cooperation during the cold war (1967-1989) and the post-cold war period (1989-1997); (2) to study the factors that determine the characteristics and scope of the post-cold war ASEAN political cooperation.

The analytical research is based on the primary sources of many ASEAN documents which are in the minutes of the ASEAN meetings, formal speeches made by leaders of the ASEAN countries, and interviews given to the press. It is also based on secondary sources such as articles, books, and researches involved with the ASEAN political cooperation.

Political cooperation throughout the first part of period consisted mostly of the attempts to solve bilateral conflicts which had existed even before the birth of ASEAN. Because there were no formal frameworks for the settlement of intra-regional disputes, member countries used the best efforts in the informal bilateral summitry to try to solve the problems. Later on, they tried to exclude superpowers out of the region by initiating the concept of Zone of Peace, Freedom, and Neutrality in 1971 with no real power of enforcement. The invasion of Cambodia by Vietnam however, seemed to stimulate collective political defence among members. They joined their united efforts through various means, formally through the United Nations and informally through using back door diplomacy with China and the Soviet Union.

The post-cold war period we saw the ending of the Cambodian conflict. However, the atmosphere of political uncertainty created suspicion and insecurity in the region. Thus one can see that ASEAN has been trying hard to build new forms of political cooperation: ASEAN Regional Forum (ARF), Confidence Building Measures (CBMs), and the PMC meetings. At the same time, the intra economic blocks started to shape up in the forms of growth triangle, quadruple economic cooperation, etc. while AFTA has been going on concurrently.

The attempt to form ASEAN-10 began to take shape with the admission of Vietnam as the seventh member, Cambodia, Laos, and Myanmar will follow Vietnam's example sooner or later. Not before long ASEAN-10 will be united as a political and economical group which will grow stronger and understand each other better. The group will definitely constitute a new and active regional actor, and will play a more active role in the world arena.

ภาควิชา ..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ..... ลายมือชื่อนิสิต ..... ศิวรัตน์ ไชยขจรภาพ
สาขาวิชา ..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... อ.ดร. อภิมาลี
ปีการศึกษา ..... 2539 ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้โดยได้รับความช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วินิตา ศุกรเสพย์ ท่านอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างหาค่ามิได้ รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนรองศาสตราจารย์ ดร. อภิญา รัตนมงคลมาศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์ ผู้ซึ่งกรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ นอกจากนี้ยังต้องกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ผู้ซึ่งให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก

ท้ายสุด ขอมอบความดีทั้งหมดของการศึกษางานชิ้นนี้แก่สมาชิกในครอบครัว ผู้ซึ่งสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ศึกษามาโดยตลอด

สาวิตรี ไชยประภาพร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญรูปภาพ	ฅ
บทที่	
1 บทนำ	1
2 กิจกรรมทางการเมืองของอาเซียนในยุคสงครามเย็น	16
3 ปัจจัยที่กำหนดลักษณะความร่วมมือของอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น	42
4 การปรับบทบาททางการเมืองของอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น	58
5 บทสรุปและวิเคราะห์	91
รายการอ้างอิง	99
ภาคผนวก	111
ประวัติผู้เขียน	132

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	29
ตารางที่ 2	47
ตารางที่ 3	47
ตารางที่ 4	69
ตารางที่ 5	89

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1	23
รูปภาพที่ 2	48
รูปภาพที่ 3	53
รูปภาพที่ 4	60